

Realnost, resnica, fikcija, projekcija

Tanja Lesničar - Pučko

Ljubljana – Andrina Mračnikar, mlada Avstrijka slovenskega rodu, studira filmsko režijo na Dunaju pri znamenitem režiserju Michaelu Hanekeju, v Sloveniji pa se je prvič predstavila pred tremi leti na festivalu Mesto žensk, in sicer z dokumentarcem *Andri 1924–1944*. Jutri bo v okviru istega festivala v Kinodvoru na ogled njen drugi dokumentarec na temo slovenske manjšine na Korškem z naslovom *Korošec govori nemško*. Andrina Mračnikar je za svoje delo prejela že nekaj nagrad na festivalih v Avstriji, Amsterdamu, Rimu, Prishtini, Ludwigsburgu.

Kaj vas je napeljalo k obravnavi tematike poslednjih še živih prič o za vašo generacijo daljnih dogodkih druge svetovne vojne?

Ti dogodki so zaznamovali mojo družino in s tem posredno tudi mene kot vnučkinjo, zato zame nekaj desetletij ni pravadna preteklost, temveč nekaj, kar živi v nas. Moj stari stric Andri, o katerem govori moj prvi dokumentarec, je bil v partizanih in je bil ustreljen leta 1944, nekateri člani družine so deportirali v delovna in koncentracijska taborišča, moj stari stric Hanzl pa je bil vpoklican in wehrmacht in je padel v Nemčiji leta 1945. Predvsem pa je name vplival položaj slovenske manjšine po letu 1945 do danes. Uspeh filma mi dokazuje, da nisem edina, ki jo ta tematika zanima, saj so posledice vojne prisotne do danes, deloma neizrečeno, deloma vidno.

Po drugi strani pa srečujem ljudi, ki ne vedo nič o drugi svetovni vojni, o partizanstvu in o položaju slovenske manjšine, deloma se niti ne zavedajo, da manjšina obstaja ali pa sprašujejo, kdaj so se Slovenci priselili v Avstrijo. O partizanih na primer na Korškem prevladuje mnenje, da so bili morilci, banditi; da so se borili proti fašizmu in

Zgodbe in filmi, ki dajejo vse odgovore in ne postavljajo vprašanj, me ne zanimajo.

s tem prispevali k avstrijski državni pogodbi in k drugi republiki, večina ne ve ali noče vedeti. Zato sem hotela ohraniti pričevanja, ki bi bila drugače za vedno izgubljena.

Je novo zanimanje za to problematiko med mladimi režiserji slovenskega rodu na Korškem prav posledica že skoraj karikaturnega političnega položaja na avstrijskem Korškem?

Položaj manjšine verjetno nikoli ni bil dober, dejstvo, da se situacija v zadnjih letih ni izboljšala in da je Haider, ki svojo populistično politiko gradi na predsodkih, pogojenih v vojnih travmah, še vedno deželni glavar, pa gotovo prispeva k temu, da je v zadnjih letih nastalo več dokumentarnih filmov o manjšini in o 7. členu avstrijske državne pogodbe, v kateri so zapisane manjšinske pravice, ki do danes niso izpolnjene.

Ne vem, ali lahko govorimo o generaciji koroških slovenskih filmskih ustvarjalcev/ustvarjalk, saj nas je le nekaj posameznikov, ki smo ubrali politično filmsko pot, lahko pa rečem, da smo prvi, ki smo na filmskem področju izobraženi, solani in delamo filme, ki jih vrtijo v avstrijski kinodvorah in na mednarodnih festivalih. Zanimivo pa je, da je v zadnjih letih nastalo kar nekaj filmov na to tematiko, ki so jih posneli nemsovski avtorji in režiserji, na primer Thomas Kerschling in Eva Simmler, Tobias Kavelar, Gerhard Roth.

foto: arhiv dokumentarja, besneka

Andrina Mračnikar: Srečujem ljudi, ki ne vedo nič o drugi svetovni vojni, o partizanstvu in o položaju slovenske manjšine, deloma se niti ne zavedajo, da manjšina obstaja, ali pa sprašujejo, kdaj so se Slovenci priselili v Avstrijo. O partizanih na primer na Korškem prevladuje mnenje, da so bili morilci, banditi; da so se borili proti fašizmu in s tem prispevali k avstrijski državni pogodbi in k drugi republiki, večina ne ve ali noče vedeti. Zato sem hotela ohraniti pričevanja, ki bi bila drugače za vedno izgubljena.

Kaj vas je napeljalo na formo dokumentarca, ki praktično ne kaže drugega kot oblike v velikem planu, ki jih prekinjate z informativnimi mednaspi. le pri zadnjem sogovorniku na to »pravilno« prekršite in je videti tako prizorišče prekriže in vas?

Oblika se je razvila iz vsebine. Ko se prične spominjajo taborišča, gozda, fronte, družine, nekdanjih ljubezni ali zasliševanj, govorijo o dogodkih in krajih, ki deloma ne obstajajo več ali vsaj ne vedo v tej obliki, kot so se

zapisali v spomin, in jih ni mogoče prikazati. Tudi če bi bilo to možno, se mi ne bi zdelo smiselno. Mislim, da slike nastajajo pri gledalcih med gledanjem osebe, ki se spominja in se pri tem sooča s svojimi notranjimi in ponotranjenimi slikami. Pri zadnji priči, ki nastopa v filmu, pri Cirilu Šadovniku, pa je bila situacija nekoliko drugačna. V hiši, v kateri so umorili vsa njegova družino, se danes nahaja edini muzej antifašističnega upora na Korškem. Cirilova zgodba

je drugačna od drugih, ki so bili vsi starejši. Ciril pa je bil ob koncu vojne, ko je doživel in preživel ta pokol, star deset let. Zato je bil pogovor z njim drugačen. In zato je posnet na drugačen način. Čeprav je Cirilova zgodba del vojnih dogajanj in je nujno sodila v ta film, nekako izstopa iz celote. Zdelo se mi je neumestno, da bi se z njim, ki je za ta film prvič spregovoril o tem travmatičnem trenutku, pogovarjala o nečem drugem, na primer o političnih razmerah, o povojnem času.

O čem govorijo vaši drugi filmi, kakšne tematike in kakšni pristopi vas zanimajo v prihodnosti?

V zadnjem letu delam spet bolj na področju igranega filma. Sodelovala sem pri skupinskem projektu *Kranjci der Jugend* (*Bolezni mladine*) Ferdinanda Brucknerja. Nastal je celovečerni igrani film pod vodstvom Michaela Hanekeja, ki je moj profesor režije, v katerem je sodelovalo osem študentov in ena študentka režije – jaz. Vsak je insecenalen nekaj scen. Tako sem prvič delala s tud predlogo (tekstom) in ne z lastnim scenarijem, kar je bila zelo zanimiva izkušnja, še posebno, ker je bila igra napisana po prvi svetovni vojni, jezik je umeten in za film zelo neobičajen. Igrali so Birgit Minichmayer, Gerit Grassl, Markus Hering in Ursula Strauss, delati z najboljšimi igralci nemško govorečega prostora pa je bila zame zelo pomembno in zelo lepo.

Po tem filmu sem posnela igrani kratki film *Die Wand ist abgerissen* (*Zidu ni več*), tokrat spet po lastnem scenariju. Zgodba tematizira vprašanja realnosti, resnice in nezmožnosti komunikacije... Gre za mlad igrani par, ki igra par, film začne vplivati na realnost in realnost na film... Decembra naj bi bil film gotov, vzporedno že pripravljam naslednjega, moj prvi celovečerni igrani film na podlagi scenarija, za katerega sem leta 2005 prejela nagrado Carl-Mayer Drehbuchpreis. Tudi tu so glavna vprašanja vprašanja realnosti, resnice, fikcije in projekcije. In spet se film začneja kot ljubezenska zgodba... Zanimajo me torej pristopi, ki dopuščajo in pospešujejo refleksijo o mediju filma, o konstrukturi in o realnosti. Zgodbe in filmi, ki dajejo vse odgovore in ne postavljajo vprašanj, me ne zanimajo.

Da bom pozneje spet delala dokumentarne filme, pa seveda ni izključeno. In tudi partizanstvo in upor so teme, ki bodo vedno tudi moje.

Intervjuvanci v filmu govorijo tudi staro, izginjajočo slovensščino, ki je Slovenci ne razumemo več. Kaj so vam pomenile te jezikovne posebnosti z ozirom na to, da ste film verjetno delali predvsem z mislijo na nemško govoreče gledalce?

V nemških podnapisih sem sem skušala te posebnosti, ki bodo res žal kmalu izginele, prevzeti. Mislim, da se to opazi in čuti. Podnaslovi v francoščini in angleščini jih manj upoštevajo, ampak mislim, da gre v prvi vrsti za vsebino, da je film tudi s podnaslovi dosti zanimiv. Tudi gledalci, ki ne razumejo slovensčine, so bili pogosto navdušeni nad tem, kako dobro protagonisti pripovedujejo. Mislim, da jim je to uspelo predvsem zato, ker so lahko govorili v svojem jeziku.